

NÁRODNÍ KONVENT

Evropská unie a nová strategická agenda

Shrnutí a doporučení vyplývající z kulatého stolu Národního konventu o EU
konaného dne 15. března 2024

Doporučení vypracovali: Jan Pristach, Ing. Tomáš Prouza, MBA, Ing. Aleš Rod, Ph.D.,
doc. Ing. Jiří Schwarz, CSc., PhDr. Radek Soběhart, Ph.D.

Úvod do problematiky

Evropa se nachází v turbulentní době, kdy se Evropská unie musí vypořádat s mnoha zásadními výzvami a současně hledat příležitosti pro další růst a stabilitu. V tomto úvodu se zaměříme na klíčové oblasti, které momentálně formují evropskou agendu: reakci na pandemii covidu-19, ruskou invazi na Ukrajinu, posílení energetické nezávislosti, Zelenou dohodu pro Evropu, digitalizaci a nadcházející volby do Evropského parlamentu.

Pandemie covidu-19 a obnovovací strategie EU: Pandemie covidu-19 představovala pro Evropskou unii bezprecedentní výzvu, která otestovala její schopnost rychlé reakce a koordinace mezi členskými státy. Hlavní reakcí EU bylo vytvoření Plánu na podporu oživení Evropy, známého jako NextGenerationEU. Tento plán, ve výši 806,9 miliard eur, byl zaměřen na ekonomickou obnovu a posílení odolnosti proti budoucím krizím. Klíčové bylo posílení role Evropské komise v koordinaci reakcí na pandemii, distribuce léků a vakcín, a finanční opatření pro stabilizaci ekonomiky. Tento plán představoval důležitý krok k zotavení EU a posílení její připravenosti na budoucí krizové situace.

Ruská invaze na Ukrajinu a evropská bezpečnost: Od ruské invaze na Ukrajinu v únoru 2022 reagovala EU rychlým a jednotným přijetím sankcí, což představovalo zásadní krok v evropské zahraniční politice. Sankce byly zaměřeny na klíčové sektory ruského hospodářství a politické elity, a také na Bělorusko a Írán za jejich zapojení do konfliktu. EU rovněž posiluje svou obrannou politiku, včetně spolupráce v oblasti obranného průmyslu a dodávek munice pro Ukrajinu, což je reakce na zvýšená bezpečnostní rizika a potřebu diverzifikace zdrojů energie.

Posílení evropské energetiky: V současném volebním období EU přijala opatření ke zvýšení energetické bezpečnosti, zejména v reakci na závislost na dodávkách energie z Ruska. Důraz byl kladen na diverzifikaci zdrojů energie a snižování závislosti na ruských surovinách, což je klíčové pro zajištění energetické soběstačnosti EU. Plán RepowerEU je zaměřen na urychlení rozvoje obnovitelných zdrojů energie, zlepšení energetické účinnosti a podporu oběhovosti.

Zelená dohoda pro Evropu: Zelená dohoda pro Evropu je ambiciózním plánem EU, který má za cíl učinit Evropu prvním klimaticky neutrálním kontinentem do roku 2050. Tato iniciativa zahrnuje širokou škálu opatření, od zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie, zlepšení energetické účinnosti, až po snížení emisí skleníkových plynů. Zároveň se klade důraz na sociální spravedlnost a ekonomický růst, což zahrnuje vytvoření Sociálního klimatického fondu.

Digitalizace a regulace technologií: EU se aktivně věnuje otázkám digitalizace a regulace nových technologií. Klíčové oblasti zahrnují digitalizaci veřejných služeb, vytvoření právního rámce pro umělou inteligenci, a regulace digitálních trhů a služby, které mají za cíl vytvořit bezpečnější a spravedlivější digitální prostředí pro všechny uživatele. Těmito kroky EU reaguje na rychlý vývoj digitálního světa a snaží se podpořit inovace, zatímco zajišťuje ochranu soukromí a základních práv občanů. Akt EU o umělé inteligenci představuje průlom v regulaci AI, zatímco Akty o digitálních službách a trzích cílí na spravedlivý a konkurenční online prostor.

Evropský Akt o čipech pak řeší globální nedostatek čipů a usiluje o snížení závislosti EU na dovozu zemí mimo EU.

Volby do Evropského parlamentu 2024: Výsledky nadcházejících voleb do Evropského parlamentu budou mít značný vliv na budoucí směřování politiky EU. Politická dynamika a rozložení sil v Parlamentu ovlivní legislativní proces, formování politik na evropské úrovni a složení budoucí Evropské komise. Očekává se posílení pravicových stran a možný posun v politickém spektru, což by mohlo vést k novým koalicím a aliancím. Změny v politickém složení mohou také ovlivnit přístup k otázkám, jako je klimatická změna, energetická bezpečnost a digitální regulace.

V závěru lze říci, že Evropská unie čelí komplexním a vzájemně propojeným výzvám, které vyžadují promyšlené a koordinované reakce. Ať už jde o zvládnání důsledků pandemie, reakce na geopolitické konflikty, posilování energetické nezávislosti, boj proti klimatickým změnám, digitalizaci společnosti nebo politické uspořádání v rámci Unie, EU stojí před rozhodujícími úkoly, jejichž zvládnutí bude mít dlouhodobý dopad na její budoucnost. V nadcházejících měsících bude proto úkolem evropských lídrů a předsedy Evropské rady Charlese Michela formulovat Strategickou agendu, která tyto priority zohlední a poskytne evropským institucím obecný politický směr pro období 2024-2029.

Rámec kulatého stolu

V pátek 15. března 2024 se v prostorách Lichtenštejnského paláce uskutečnil kulatý stůl Národního Konventu EU na téma „Evropská unie a nová strategická agenda: co přinesou eurovolby a jaké výzvy čekají novou Evropskou komisi ve světle aktivit té předchozí?“. Kulatý stůl organizoval Úřad vlády ve spolupráci s Anglo-americkou vysokou školou (AAU) a Hospodářskou komorou ČR, debaty se zúčastnili zástupci státní správy, akademické obce a médií.

Kulatému stolu byly předloženy 4 tematicky zaměřené skupiny otázek:

1) Jaké priority v nové Strategické agendě by si Evropská rada měla stanovit v oblasti konkurenceschopnosti? Jak by v rámci těchto priorit mělo být vyváženo posílení konkurenceschopnosti s ambiciózní agendou ochrany klimatu?

V současném světě čelí Evropská unie výzvám, které vyžadují komplexní přístup. Stanovení priorit v oblasti konkurenceschopnosti je klíčové pro udržení ekonomické prosperity a sociální stability. Současně je nezbytné vyvážit posílení konkurenceschopnosti s ambiciózní agendou ochrany klimatu. Tato otázka je v dnešní době mimořádně relevantní, neboť EU čelí narůstající konkurenci a zároveň se zavázala k ambiciózním cílům v oblasti udržitelnosti. Vyvážený přístup je klíčový pro zajištění budoucí prosperity a ochrany životního prostředí.

2) Měla by být Evropská unie aktivnější v podpoře obranyschopnosti členských států? Jaké konkrétní kroky by v tomto směru měla podniknout, zejména v kontextu války na Ukrajině?

Vzhledem k současným mezinárodním událostem a rostoucí nestabilitě ve světě se stává otázka obranyschopnosti členských států Evropské unie stále důležitější. Konflikty, jako je ruská agrese vůči Ukrajině, připomínají potřebu silné a koordinované obranné politiky, která by měla být schopna reagovat na různorodé hrozby. S ohledem na tuto situaci je otázka, zda by měla Evropská unie být aktivnější v podpoře obranyschopnosti svých členských států, mimořádně relevantní. Je důležité zkoumat, jaké konkrétní kroky by mohla EU podniknout, aby posílila svou schopnost reagovat na bezpečnostní výzvy a přispěla k udržení stability v regionu.

3) Jakou podobu by měl mít nový víceletý finanční rámec po roce 2027, tedy včetně společné zemědělské politiky a kohezní politiky? Jaká je jejich optimální budoucí podoba pro ČR?

Otázka budoucí podoby nového víceletého finančního rámce po roce 2027, zahrnujícího společnou zemědělskou politiku a kohezní politiku, je zásadní z několika důvodů. Za prvé, tyto politiky mají významný dopad na ekonomiku a sociální stabilitu České republiky, neboť určují alokaci značných finančních prostředků ze strukturálních fondů EU a zemědělských dotací. Za druhé, vyjednávání o podobě tohoto rámce odráží různé zájmy a priority jednotlivých členských států, což může vést k rozsáhlým debatám a vyjednávacím procesům. Z těchto důvodů je důležité zkoumat, jaká by měla být optimální budoucí podoba společné zemědělské

politiky a kohezní politiky pro Českou republiku, aby byla zajištěna efektivní alokace finančních prostředků a dosažení strategických cílů země v rámci Evropské unie.

4) Jaké hlavní priority by si měla ČR stanovit a prosazovat do Strategické agendy EU?

Je zásadní, aby Česká republika jako členský stát Evropské unie aktivně přispívala do Strategické agendy EU, což je klíčový dokument určující mantinely pro fungování institucí EU v novém institucionálním cyklu, zejm. co se týče priorit programu nové Evropské komise. Pro ČR je stěžejní identifikovat a prosazovat priority, které nejen odrážejí její národní zájmy, ale také přispívají k celkové prosperitě a stabilitě celé unie. Výběr těchto priorit by měl reflektovat současné globální výzvy – ekonomickou stabilitu, udržitelný rozvoj, bezpečnost a další klíčové oblasti. Aktivním zapojením do tohoto procesu ČR nejen posiluje svou pozici v EU, ale i přispívá k formování její dlouhodobé strategie.

Podkladové dokumenty a průběh Národního konventu

Jako podklad pro kulatý stůl byl vyhotoven dokument pojednávající o nové strategické agendě EU, který vypracovali PhDr. **Radek Soběhart**, Ph.D., PhDr. **Václav Nekvapil**, Ph.D., **Radek Mazuch** a **Jan Pristach**.

Kulatý stůl Národního konventu zahájil svým úvodním slovem vrchní ředitel Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, **Štěpán Černý**. Ve svém projevu se zaměřil na blížící se volby do Evropského parlamentu a jejich dopad na budoucí strukturu evropských institucí. Připomněl, že po volbách bude zformován nový Evropský parlament a během následujících šesti měsíců i nová Evropská komise, zatímco Rada EU zůstane relativně stálým orgánem, přičemž předsednictví Rady se pravidelně mění každý půlrok. Dále zmínil očekávanou volbu nového předsedy Evropské rady. Vrchní ředitel Černý také hovořil o Strategické agendě EU, tedy dokumentu, který současná Evropská rada připravuje jako programové prohlášení pro budoucí Evropskou komisi. Tento dokument, vytvářený ve spolupráci všech 27 členských států, pravděpodobně nebude příliš specifický nebo detailní, avšak bude mít důležitou roli v budoucí debatě o směřování Evropské unie. Důraz byl kladen také na nadcházející debatu o víceletém finančním rámci, která začne příští rok za polského předsednictví v Radě a potrvá až do léta 2027. Tato debata je považována za zásadní pro budoucí evropskou politiku.

Průběh kulatého stolu a jeho zaměření byly představeny viceprezidentem Hospodářské komory ČR, Ing. **Tomášem Prouzou**, MBA, který rovněž vedl diskusi jako moderátor. Následně byl představen podkladový dokument. Úvodní slovo k podkladovému dokumentu pronesl doc. Ing. **Jiří Schwarz**, CSc., který je rektorem Anglo-americké vysoké školy, pan rektor následně předal slovo k prezentaci podkladového dokumentu svému kolegovi, řediteli výzkumu, PhDr. **Radku Soběhartovi**, Ph.D. Během své prezentace se pan Soběhart nejprve zaměřil na analýzu dopadů pandemie covidu-19 a strategie obnovy v EU. Poté přešel k problematice ruské invaze na Ukrajinu a jejího vlivu na evropskou bezpečnost, což byl bod, který vzbudil největší pozornost. Dále se zabýval tématem posílení evropské energetiky, zejména s ohledem na stávající výzvy a potřeby. Další důležitý okruh představovala diskuse o Zelené dohodě pro Evropu a jejích implikacích pro budoucnost kontinentu. Následně se zaměřil na digitalizaci a výzvy spojené s regulací technologií v rámci EU. Nakonec byla věnována pozornost připravenosti na nadcházející volby do Evropského parlamentu v roce 2024 a očekávaným politickým změnám. Tímto způsobem poskytl přehled o důležitých tématech, která budou klíčová pro budoucí vývoj EU.

Autorka podkladového stanoviska Ing. **Lenka Kovačovská**, Ph.D., která nebyla ze zdravotních důvodů přítomna, se zaměřila v rámci svého podkladového stanoviska na problematiku evropské energetiky. Evropská energetická politika se v následujících letech bude nadále vyvíjet v kontextu zajištění energetické bezpečnosti a reakce na globální změny, jako je částečný rozpad dodavatelských řetězců a trend deglobalizace. Přestože si EU zachová svůj závazek k vedení v oblasti klimatických aktivit, současně bude muset přehodnotit svůj přístup k dosažení těchto cílů, aby se vyhnula energetické chudobě svých občanů a deindustrializaci

ekonomik. Klíčovým bodem je splnění cílů Versaillské deklarace, která směřuje k nezávislosti EU na dovozu fosilních paliv z Ruska do roku 2027. To vyžaduje diverzifikaci zdrojů a tras, a také pečlivé zvažování investic do energetické infrastruktury, s důrazem na dlouhodobou udržitelnost a dekarbonizační závazky EU. Dalším krokem je větší „federalizace“ v plánování a rozvoji energetické infrastruktury na úrovni EU, včetně propojení různých typů infrastruktur (elektroenergetické, plynárenské, vodíkové). Toto by mohlo snížit celkové náklady na energetickou tranzici a zároveň zvýšit efektivitu a bezpečnost dodávek energie. Zásadní je také posílení analytických a policy-making schopností EU, včetně kvalitního sběru dat a modelování energetických systémů. To by pomohlo při správném nastavování energetických politik a rozhodování na úrovni jednotlivých států i celé unie. Nakonec, s rostoucím důrazem na elektroenergetiku a elektrifikaci, by EU měla přehodnotit svůj přístup k nízkoemisním zdrojům energie, včetně jaderné energie, a zvýšit svou investici do efektivního řízení a výroby elektřiny. To by mohlo pomoci Evropě udržet si konkurenceschopnost v energetice, přičemž klíčovým prvkem bude správné rozhodování o využití dostupných zdrojů energie v rámci celého kontinentu.

Dokument připravený RNDr. **Janem Kofroněm**, Ph.D., se zabývá klíčovými otázkami týkajícími se obranyschopnosti, bezpečnosti a role České republiky v rámci Evropské unie. Autor předkládá komplexní analýzu současné bezpečnostní situace a navrhuje tři potenciální strategie pro zvýšení obranyschopnosti ČR. První strategie, kterou dokument zdůrazňuje, je podpora vzniku „evropské armády“. Přestože tento návrh může být přitažlivý, přináší s sebou řadu problémů. Vzhledem k tomu, že EU není stát a má různorodé vojenské potřeby mezi svými členskými státy, je složité přesně určit, jak by taková armáda měla fungovat. Autor poukazuje na riziko, že při nerealizaci tohoto plánu by ČR mohla čelit vážným bezpečnostním výzvám. Druhá strategie se zaměřuje na individuální přístup k obraně, kdy by se Česká republika spojila se státy se srovnatelnými geopolitickými zájmy, jako je Polsko. Tento přístup by znamenal nezávislost na EU, ale současně by omezoval možnosti ČR vzhledem k jejím ekonomickým a vojenským kapacitám. Třetí strategie, kterou autor považuje za nejvhodnější, spočívá v aktivním zapojení ČR do bezpečnostních politik EU a zároveň v udržování vztahů s USA. Tento přístup využívá stávající struktury EU k posílení obranyschopnosti a snaží se omezit negativní dopady politik, které by mohly obranyschopnost poškodit. Tato strategie by umožnila České republice čerpat výhody z členství v EU, zatímco by si udržovala určitou míru suverenity v obranných záležitostech. V závěru dokumentu autor upozorňuje, že i když každá strategie má své specifické výhody a rizika, angažovaná bezpečnostní suverenity v rámci EU je nejrealističtější přístupem k zajištění obrany ČR v nadcházejícím geopolitickém kontextu.

Diskuse po prezentaci podkladových dokumentů

V následné diskusi vystoupili experti z Úřadu vlády, tehdejší náměstek ministra pro evropské záležitosti ČR (Mgr. et Mgr. **Marek Havrda**, MA, MPA, Ph.D.) Ministerstva zahraničí ČR (Mgr. **Jaroslav Kurfürst**, Ph.D.), Ministerstva vnitra (Mgr. **Kateřina Flaigová Vronská**), Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (Mgr. Mgr. **Jan Poruba**), Ministerstva dopravy (Mgr.

Zdeněk Čechura), akademické sféry (PhDr. **Irah Kučerová**, Ph.D.), profesních sdružení (AMO – Mgr. **Vendula Kazlauskas**), médií a think-tanků.

Diskuse na kulatém stole se zaměřila na různé klíčové aspekty týkající se Evropské unie a role České republiky v ní. Zabývala se obrannou schopností EU a jejím vlivem na národní obranu. Poukazovala na komplexní vliv politik EU, zejména environmentálních a energetických, na obranný průmysl, včetně ekonomických aspektů a dopadu rozpočtových kritérií EU. Dále se diskutovalo o institucionálních reformách a demokracii v EU. Zvláštní pozornost byla věnována výzvám implementace reforem a jejich dopadu na členské státy. Důraz byl kladen na důležitost demokracie a právního státu. Role občanů a veřejného mínění byla zdůrazněna s ohledem na jejich vliv na politická rozhodnutí. Rovněž byly probírány evropské volby a politické směřování EU. Otázka dopadu aktuálních politických tendencí na složení Evropského parlamentu a budoucí politické směřování Unie byla také předmětem diskuse. Byly zkoumány výzvy a příležitosti spojené s kooperací mezi členskými státy. Řešeny byly i otázky týkající se konfliktů a rozdílných přístupů k určitým otázkám v rámci EU.

Navrhovaná doporučení

Doporučení Národního konventu o EU:

- 1. Konkurenceschopnost** – Za účelem zvýšení konkurenceschopnosti s dalšími ekonomickými lídry, jako je USA a Čína, je důležité klást důraz na další prohlubování vnitřního trhu, snížení regulatorní a administrativní zátěže pro aktéry vnitřního trhu a podporu inovačního potenciálu ekonomiky ve spolupráci se zahraničními partnery.
- 2. Energetika** – Pro českou ekonomiku má klíčový význam klást větší důraz na souvislost mezi energetikou a změnou klimatu a konkurenceschopností. Dále je nutné pokračovat v dosavadních krocích, které vedou ke snížení závislosti na ruské ropě a zemním plynu, včetně rozvoje jaderné energie a obnovitelných zdrojů.
- 3. Bezpečnost a obranyschopnost** – Aktivně se angažovat v prosazování a přijetí jednotné strategie na úrovni Evropské unie týkající se investic do obranyschopnosti Unie, s cílem podporovat celoevropskou spolupráci a přispět tak i k rozvoji českých ozbrojených sil.
- 4. Rozšíření EU** – V zájmu ČR je pokračovat v prosazování politiky rozšíření a podporovat reformní pokrok zemí západního Balkánu i Asociovaného tria. Výhody i náklady rozšíření je třeba jasně komunikovat jak směrem ke kandidátským zemím, tak k veřejnosti v členských státech EU.

Tento text není prostým zápisem jednotlivých příspěvků, které byly v diskusi předneseny.

Neobsahuje tedy vše, co bylo v diskusi řečeno a nevyjadřuje názor všech účastníků na všechna diskutovaná témata. Jedná se o shrnutí nejdůležitějších bodů a formulaci doporučení na základě proběhlé diskuse.

Národní konvent o Evropské unii představuje diskusní platformu, která je stálým místem pro debatu o evropských otázkách v ČR.

Projekt, koordinovaný na půdě Úřadu vlády České republiky, propojuje zástupce vlády, obou komor Parlamentu ČR a Evropského parlamentu, odbornou veřejnost, neziskový sektor a sociální partnery a další zainteresované aktéry.

Více o Národním konventu najdete na internetových stránkách <https://tvorimevropu.cz/kulatestoly/>